

SABORNA CRKVA SVETI SAVA NA MENHETNU

KAPIJA PRAVOSLAVLJA NA AMERIČKOM KONTINENTU

U samom centru Menhetna, na Brodveju i dvadeset petoj ulici nalazi se Katedrala Sveti Sava, pravo duhovno stečište Srba na istočnoj obali Amerike.

Na Uskrs, Božić ili Vidovdan, ovde se skupi nekoliko hiljada ljudi. Miris tamjana oseća se u okolini, a srpska pesma čuje nadaleko.

Gotovo da nema našeg čoveka koji se uputi u Ameriku, preko Njujorka, da se ne raspita ili ne svrati u velelepnu građevinu nekadasnje Trinitit Kapela episkopalne crkve, sada Katedrale Svetog Save.

Neki se raspituju za Srpsku pravoslavnu crkvu iz reda ili običaja, drugi iz radoznalosti, treći od nevolje - sa nadom da će tu naći pomoć ili spas, četvrti da bi sreli naše ljude i raspitali se za prijatelje ili rođaka koji su ko zna kad došli u Ameriku.

Mnogi dodu, pomole se i odu dalje, do Pitsburga, Čikaga, do Zapadne obale ili čak do Aljaske. "Ima naših ljudi, širom ove velike zemlje, koji se sećaju naše Saborne crkve iako su u njoj bili još pre trideset ili četrdeset godina. Mnogi od njih iz daleka šalju i dan danas priloge za pomoć i za obnovu crkve. Sećaju se ovih vrata srpske pravoslavne vere na ulazu u Ameriku", kaže otac Đokan Majstorović, mladi sveštenik koji uspešno vodi ovaj velelepni srpski duhovni dom.

Otac Majstorović je rođen u Vlasenici u Republici Srpskoj, svoje bogoslovsko obrazovanje počeo je u Bogosloviji Sveta Tri Jerarha, u manastiru Krka, kod Knina, a završio ga na bogoslovskom fakultetu u Beogradu. Službovao je i učio engleski u Crkvi Lazarici u Velikoj Britaniji, zatim u Pensilvaniji, a sada je već pet godina u Njujorku.

Katedrala Svetog Save je srpska crkva 59 godina. Od Korporacije Svetog Trojstva našu današnju crkvu hteli su da kupe Rusi, ali 1942. godine, u novembru mesecu, odlučeno je da se Trinitit Kapela, zajedno sa imanjem, proda Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi Amerike i Kanade.

Tako je san njujorskih Srba ili njujorčana srpskog porekla, postao java. Njihova parohija dobila je najveću i najlepšu Pravoslavnu crkvu u Americi.

Srbi, iseljenici iz Hercegovine su još 1937. godine na slavi Đurdjevdana kod domaćina Vide i Petrice Stajčića odlučili da osnuju Crkvenu zajednicu, skupe novčane priloge i jednog dana izgrade ili kupe crkvu.

To se i dogodilo nekoliko godina kasnije. Pomoglo je i to što se broj vernika episkopalne crkve u ovom delu Njujorka znatno smanjio, imalo je uticaja i to što je to bila prva Srpska Crkva na Istočnoj obali, a pomalo i urgiranje Kralja Petra II rođaka kraljice Elizabete, poglavara Engleske crkve, kao i specijalne i dugotrajne veze između Episkopalnog i Pravoslavnog naroda i prijateljstvo Vladike Nikolaja Velimirovića, oca Kanon Edvarda i Episkopa Vilijama Maninga.

Stariji Njujorčani tvrde da je na odluku da se Trinitit Katedrala proda Srbima imala i činjenica što je u to vreme u Evropi besneo Drugi Svetski rat i da su se Četnici pod komandom Draže Mihajlovića borili protiv Nemaca kao prvi gerilci Evrope.

U Crkvi je spomen ploča u sećanje na Dražu Mihajlovića, i ovde mu se svake godine služi parastos.

Interesantno je da veze između Crkve Svetog Trojstva, i Istočne Pravoslavne Crkve, postoje još decenijama ranije. Prva Pravoslavna Sveta Liturgija održana je u Njujorku, maja meseca, daleke 1865. godine u Trinitit Kapeli. To je u Njujork Tajms-u i drugim tadašnjim novinama označeno velikim naslovima: "Izuzetan Religiozni obred" "Izvanredan događaj u Istoriji ili Inauguracija Rusko-Grčke Crkve u Americi".

Kao da je sam Gospod odredio 11. juna 1944. godine, pred više od 1400 vernika, Vladika Dionisije osvetio je ovaj velelepni srpski hram. Od tada do danas u njemu se skupljaju i Bogu mole naši ljudi koji žive u Tristejt regiji, i svi oni koje vetar nanese u ovaj deo Amerike.

Njujorška katedrala iduće godine obeležava 60 godina kako se u njoj služe srpske pravoslavne službe. Sveštenik Đokan Majstorović, Crkveno školski odbor, odbor za renoviranje crkve, nedeljna škola, Kolo srpskih sestara i svi parohijani i vernici,

trude se da se ovaj veliki jubilej obeleži lepo i svečano. "Onako kako priliči i kako Bog zapoveda" kažu, kada razgovaraju medju sobom.

Danas je Crkva Svetog Save veliko gradilište. Zgrada stara preko 160 godina počela je da prokišnjava, srušili su se dimnjaci, po neki podporni stub se iskrivio, fasada je potamnela od vlage i

zatim na krovu iznad oltara pa i na oltarskoj fasadi koju krase divni vitraži nasih svetitelja.

Spoljni deo fasade građen je od Braunston kamena. Na renoviranom delu vidi se njegova puna lepota i narandžasto žuti sjaj. Najveći problem za graditelje su predstavljali strogi uslovi grada Njujorka za zaštitu spomenika kulture. Krovni pokrivač na crkvi

oblakodera i pod dimnom skramom koja tamni sve, pa i kamen".

I zaista čitava 26. ulica, na koju izlazi oltarski deo zgrade, prosto je zablistala.

Iz Njujorškog sivila zablistala je velika, skladna, gotaska građevina sa impozantnim spoljnim nosačima, sa lepim domom za sveštenstvo u pozadini i u istom stilu građenom zgradom parohijalnog doma sa strane. Crkva nema tornja, ali skladne proporcije, specifična ornamentika i tavanica koja se otvara do vrha krova, ostavljaju upečatljiv utisak. Duga široka staza od ulaza do oltara pruža priliku za izvanredne svečane obrede Litija, nošenja Krsta i Badnjaka, venčanja i krštenja.

Ova Crkva proslavila je svog arhitektu Ričarda Apdzona, a i Džons Vorton, dobitnica Pulicerove nagrade 1885. godine, ovekovečila ju je u svom romanu iz Viktorijanskog Njujorka, "Vreme nevinosti".

Kod nas Srba, crkve su prvo stečište u nevolji. Veliki talas izbeglica iz bivše Jugoslavije, prosto je preplavio katedralu posle drugog Svetskog rata i sada posle raspada Jugoslavije, a naročito posle bombardovanja. I sam sam bio jedan od nevoljnika, koji je spas ili bar reči utehe potražio u ovoj Crkvi na Menhetnu. Tu sam se sreo sa vladikom Mitrofanom, koji je na moje gotovo usplahireno pitanje, još pod pritiskom bombi koje su 78 dana rušile moj Novi Sad: "Šta će biti sa nama Srbima"? Mirno, sa iskonskom mudrošću velikih duhovnih otaca odgovorio: "Opstali smo pod Turcima 500 godina, opstaćemo i sada. Opstali su Jevreji preko 4 hiljade godina i bez zemlje i bez države. Opstaćemo i mi, s Božjom pomoći!"

Crkve su uvek ogledalo parohijana, sveštenika i odbora koji ih vode i brinu o njima. Sudeći po svom napretku Saborna crkva na Menhetnu, ima dobre domaćine i duhovnog pastira, jer u ova teška vremena, kada se u državi Njujork zatvara 133 crkava, a u samom Njujorku 33, crkveni odbor uspeva da obnavlja našu, i prikupi gotovo 1,5 milion dolara za dosadašnje radove, a prikupiće

Nastavak na strani 9

dima.

Prvi radovi na krovnoj konstrukciji, koja je pretela da se sruši obavljani su pre desetak godina a kompletno renoviranje, ili bolje rečeno, restauracija Katedrale, počela je prošle godine. Posle dugotrajnih priprema i dobijanja saglasnosti grada Njujorka, jer naša katedrala je značajan Njujorški spomenik kulture - jedan od najlepših hramova rane gotike, počeli su radovi na crkvenoj kancelariji,

bio je od kamenih ploča, pa se mogla dobiti dozvola za zamenu samo istim ili odgovarajućim pločama, naravno opet od kamena.

"Našli smo prava rešenja", kaže arhitekta Goran Jovanović, čovek koji već godinama radi na restauraciji najčuvenijih Njujorških spomenika, "Odabrali smo izvođače koji imaju iskustva na ovakvim poslovima i već sada možete da vidite kakva se lepota krije između Njujorških